



ПОЗОРИШТЕ.



УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издаје свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

Погледао сам у њега, али нисам на лицу му оназио ништа осим два ожиљка и неколико модрица.

„Зар ви не примећујете у целом овом створу, у овом држању и кретању нечег достојанственог, величаственог, нечега, што човека усхићује? Зар не увиђате, да се у том човеку огледају Цезари, Дон Карлоси, Мортимери, Фердинанди, и да је створен за приказивање Албе, Албелина и Роле?“

Опет сам погледао у њега, али сам под плаштом његовим, који се отворио при гестикацији, опазио само пунав трбух, две кратке ноге, похабане и искрљене хаљине.

„Зар ви не чујете, да ја не говорим простим стилем као обични људи, међу које спадаате по свој прилици и ви, господине? Та зар ви нисте кадри да схватите тај начин говора, тај дивни нагласак, што натерује сузе на очи, као оно тихи поветарац, што мами осмех са усана, као оно бајно пролеће, што застраши човека, као оно бура и грмљава, али за то ипак вазда очарава, јер је то тако удешено, јер ја тако хоћу!“

И доиста, имао је право, јер у том тону није још нико говорио са мном.

„Ја сам првосвећеник овдашњег талијиног храма, ја сам Павла Бодагија, племенити вамошпирчички, први глумац и уједно управитељ, коме су подариле повластице многе жупаније, па и његово височаство веломожни палатин, који је био у друштву са великим жупанима, који се картао са поджупанима и спавао у властелинским дворovima, коме је високоблагородни господин Гаврило Дебрентеји*) уз својеручно писмо

*) Славан мађарски песник. Родио се 1786. године. Превео је и милерову „Кривицу“ и молијеровог „Тврдицу“.

послао свој превод „Макбета“, који је у осталом и сам песник и писао жалосну игру са насловом „Престо и губилиште, или смрт Ладислава Хунџадија“, а иста је уз опште одобравање приказивана на многим местима и штампаће се на скоро у Кошицама (Кашави) трошком једног књижара у Клужу“.

Кад је то изговорио, застане мало. Нисам био кадар, ништа да прозборим. Та то је био управитељ, што сам га ја тражио! Дрхтао сам пред њим као некад пред својим учитељима. Мислио сам у себи, да је истина особењак, али да је ђенијалан, да је истина поцепан, али да је при свем том велики човек, а ја сам спрема њега само прост ђак, који се још нисам уздигао до „узвишених начела“, који нисам проучавао ни физиогномије ни психологије.

„Молим по сто пута за опроштај — уверавам вас, да нисам хтео да вас вређам. Та како бих то и могао чинити, многоштовани господине управитељу? Ја и сам хоћу да будем глумац, и то баи код нашега друштва. Молим вас по сто пута за опроштај —“

„Шта? Глумац?“ — повиче он, држећи се још достојанственије. — „Јесте ли ви проучавали Аристотела, Квинтилијана, јесте ли читали студије Хига Блерса? Знате ли ви, ко је био велики Росције, божаствени Герик, бесмртни Талма? Јесте ли икада чули што о Шекспиру, Шилеру, Коцебу-у, Ифланду, Циглеру и многим другима, које овде не ћу да набрајам? Знате ли ви шта значи декламација, и шта је то мимика и гестикација?“

Хтео сам да му одговорим, али ми није дао да дођем до речи.

(Наставиће се)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак.)

На истој скупштини прочитан је и овај извештај привремене управе о стању и раду позоришне дружине:

„Славна скупштина! Цело време од прошле главне скупштине до данас прошло је и опет у љутој борби за опстанак нашег позоришта. Та борба стала је много муке, силног напрезања, напорног рада, али се бар постигло и то, да се види, да позоришна установа има животне снаге у себи и да би тако заиста штета и срамота била занемарити и напустити неговање такве лепе и племените биљке, која је у нашем просветном животу тако дубока корена ухватила, да се њоме дичити и поносити можемо. Иште се, истина, још много добре воље, љубави и пожртвовања, да та биљка не угине, али тога ће ваља да још у нас бити, па не ћемо клонити духом баш онда, кад нам је та дивна биљка почела доносити најлешше плодове. Борити се, ал' не уморити се, то ваља да нам је девиза. Радишу и бог помаже!

Од прошле главне скупштине до 30. јуна о. г. обишла је позоришна дружина ова места наша: Нови Сад, Земун, Вел. Кикинду, Вршац, Панчево, Белу Цркву и Земун, а сада се налази у Руми.

У Новоме Саду бавило се наше позориште од 28. марта до 1. јуна. За то време давало је 34 представе и научило је 14 нових комада, који

за украс служе нашем позоришном репертоару. У Земуну се бавило позориште од 5. јуна до свршетка јула 1877. и давало је 33 представе; у В. Кикинди од 3. авг. до свршетка септ. 1877. и давало је 33 представе; у Вршцу од 2. октобра 1877. до свршетка јануара 1878. и давало је 68 представа; у Панчеву од 5. фебр. до 6. априла 1878. и давало је 35 представа; у Белој Цркви од 17. априла до свршетка маја 1878. и давало је 35 представа и у Земуну за месец јуни 1878. давало је 13 представа.

У свима тим местима добро је прошло наше позориште осим Беле Цркве и Земунa по други пут, где је представама киша тако сметала, да се по гдекоји пут по целе недеље морале представе прекидати. То је узрок, што је ту приход много слабији био него обично. Да време није омануло, то би наше позориште за цело споменуто време свугде без дефицита прошло било. Овако се морала вршачка и панчевачка уштеда утрошити нешто у Белој Цркви, а нешто у Земуну, а ту и мало дуга направити. Евала нарочито честитим вршчанима, који су наше позориште пуна 4 месеца издржали са сјајним успехом. Не мања хвала и кикинданима и панчевцима, који су доказали и опет, да им је позориште за срце прирасло. Да бог да се у њих угледале и друге варијанте наше.

(Свршиће се.)

И С Т И Њ А.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Варошани на селу“.) Као први новитет у овогодишњој позоришној сезони приказан је у петак 29. дец. 1878. Сарду-ова шалива игра „Варошани на селу“, коју је за српску позорницу (да ли са оригинала или тек са немачког, дабогме опет прерађеног превода — то се не каже) удеоно Бранко М. Јовановић. Прошле позоришне сезоне овде већ је био умножен репертоар нашег позоришта новитетима из пера женијалнога Викторијена Сарду-а. Нека чеда његове музе наша публика већ и отире познаје. Иста су сва мање више продрила, пак ако је истина, да писац ни у једном своме делу не може себа да затаји, ако је истина, да се у сваком делу огледају пишчеви назори, његове особине, скоро да речемо сва индивидуалност његова, онда приказ Сарду-ових „Варошана на селу“ не може имати у себи ни за публику, ни за оценитеља ону драж, коју нешто сасвим ново, сасвим непознато побуђује. Та и из „Варошана на селу“ не да је

вирио, него се и суваше јасно показао исти онај фини и пун духа пртач друштвених одношаја у модерном свету, исти онај Сарду, у чији је венац славе и на овоме месту уметнут по који незнатан цветак. Па ипак је приказ његових „варошана на селу“ био у неколико необичан, да, врло необичан за нас. Ако је до сада и поједини члан српске публике мало хтео и да се намршти на коју Сардуову хиперрикантну, те по томе на наше одношаје непримељиву сцену, то му је свагда за цело у таквој прилици облаке са чепа одагнала помисао, да се преселио у Париз, да пред њиме стоји парижки свет; могао је разумети у детаљ развучене, те услед тога скоро „несварљиве“ сцене о браколому, кад је знао, да у њима фигуришу Гастони, Армани, Артури Проспери и т. д. Али ко ће те боре одагнати, кад у таквим сценама искрене н. пр. Владан па Олга, као што је то у прерађеним и „удешеним“ „Варошанима на селу.“ Истина, и Владани су људи, као и Гастони, и Срикиња,

истина, може у одсуству мужа свога примити удварања и ласкаве речи младих ветрогоња, и она може тако слаба бити, да није кадра уногребити никакав начин, да се неосносног удварача отресе; има, до душе, и Владана, који могу са својим родитељем онако олако, да не речемо раскалашно, разговарати о својим „абентајрима“, као што Владан у „Варошанима на селу“ чини; нисмо ни ми, додуше, кинеским зидом ограђени и сачувани од онаквих сцена, какве за собом доносе одношаји измеђ мужа и жене с једне, а удварача и обожаване с друге стране; свега тога, велимо, може и код нас бити; али такви Владани, такве Сркиње још су за сад „тице феникси“, — но куда даље? О апсолутним немогућностима није вајде много говорити, јер окренуо их човек ма на коју страну, стављао човек на њих веће захтеве, или им што шта и кроз прсте гледао, тек оне остају свагда оно, што збиља и јесу, наиме, ништа друго, до апсолутне немогућности. По нашем је мњењу примењивање друштвених одношаја једнога народа на други, који са свим друга од природе му засађена својства, друга начела, друге назоре о многоме чему, па уз то и о моралу, има, премештање туђих околности на места, на којих су околности у многом те многом погледу са свим друге природе, преташање људи сасвим хетерогена соја у једно — по нашем је мњењу све то не само просто усљављање, које је кадро можда само приближно довести до пожелане мете, а кадро богме за собом повући и прекор психолошке неоправданости, него је баш и апсолутна немогућност. У том нас је мњењу баш учврстио случај са „Варошанима на селу.“ Прерадилац је са огромном савесношћу, са извесном неком истрајношћу посао свој вршио; човек кад би узео стакло, које стосгруко увеличава, те тражио у преради ишта, што прерадилац не би покушао био, да према својој окрене и удеси, увидно би, да тражи по пустињи оазе. Конзеквентност у послу не само да се не може одрећи прерадиоцу, него му се иста шта више по заслуги признати мора, — па ипак резултат лош — није успео. Знак, да у целој ствари о нешто замишља, што се савладати не да, што чини, да је човек у томе послу на длаку подобан Сизифу.

Ми рекосмо своје мњење и спасосмо душу своју; очитовасмо, да је посао, кога се прерадилац латио био, апсолутна немогућност, али моралосмо и хитро додати „по нашем мњењу;“ јер прерадилац већ тиме, што је тај посао довршио, противно нашем мњењу мисли, те по томе о правој апсолутној немогућности не би могло бити ни говора; с тога она каутела: „по нашем мњењу.“ Себе ради не би смо марили, макар и најмање њих било у тој ствари с нама једнога назора, али ради природности, психолошке оправданости и разумљивости особа, које се на позорници изнесе, ради схватљивости сваке, па и најмање околности, ради каузалног некса, који у свакој целини постојати мора, немилу би нам било, кад би у тој ствари морали остати „вапијући из пустиње.“

О комаду — све и да нису носници улога под старост у Јордан морали загазити, него да су остали права чеда свог правог родитеља — дало би се да богме после достојног признања онога, што је збиља честито и ваљано, — рећи и што год, чиме би се замерило и сувише дугом разглабању по акцију саму не баш релевантних ствари, а тиме ненужном ширењу и развлачењу самог заплета, услед чега

после нагло одмривање човека и нехотице подсети на одмривање „гордијског чвора“ — дало би се о томе говорити, по пре свега ваљало би саму акцију и сам заплет описати, то пак не можемо, јер се бојимо, да ћемо друге довести у ону неприлику, у којој смо се сами налазили, гледајући „Варошане на селу“, на име у неприлику, да нам не ће хтети и не ће моћи веровати, да су у таквој акцији и таквом заплету главне улоге играли: Владан и Сркиња.

Осим прерадиоца још су и наши глумци и глумице узрок, те уз горњу тврдњу о апсолутној немогућности моралосмо надовезати ону каутелу. И они су противно мњења, та како би иначе тако дично своје задатке били могли решити; њих за цело није смела противност ситуација са особама, која је услед новог кретања поникла. Него су том живом и промишљеном игром отворили врата неком питању, које баш силом са срца на језик лети. То питање гласи: шта онда, ако се откаже пијетет и воља задатцима, које треба, ако не више, оно бар исто тако савесно решавати, ако се ти задатци само некако под мораће и да се с леђа скину извршују, шта ћемо онда рећи? Да ли да се не може и не зна, или да се не ће да приказује честито и савесно?

Г.

* (Ред позоришних представа за јануар.) У понедеоник 1. јан. „Милош Обилић“. Трагедија у 5 чина, с певањем, од дра Ј. Суботића. — У четвртак 3. јан. први пут: „Весели двори“. Шалива игра у 3 чина, написали француски Сарду и Хенкен, за српску позорницу прерадио Бранко М. Јовановић. — У суботу 6. јануара: „Стари бака и његов син хусар“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Ј. Сигетије, за српску позорницу прерадили Ј. Ђорђевић и Л. Илић. — У недељу 7. јануара: „Низ бисера“. Позоришна игра у 2 чина, с певањем, од К. Холтаја превео С. Д. К. — У уторак 9. јануара: „Ромео и Јулија“. Трагедија у 5 чина, од В. Шекспира, с енглеског превео др. Лаза Костић, за српску позорницу удесио А. Хаџић. — У четвртак 11. јануара први пут: „Драги ујак“. Шала у 4 чина, написао Рудолф Кнајзел, с немачког превео П. Ј. Мостић. — У суботу 13. јануара: „Последње љубавно писмо“. Шалива игра у 3 чина, написао В. Сарду. — У уторак 16. јануара: „Париска сиротиња“. Драма у 5 чина. — У четвртак 18. јануара први пут: „Тврдо срце“. Позоришна игра у 1 чину, с немачког превео С. Петровић. За тим: „Гренгоар“. Позоришна игра у 1 чину, написао Банвил, превео Ј. Ђорђевић. — У суботу 20. јануара: „Сан и јава“. Историјска драма у 3 чина, од дра М. Јовановића, музика од А. Миљчинског. — У недељу 21. јануара с новом поделом улога први пут: „Потурица“. Драма у 4 чина од И. Кукуљевића Сакцинског. — У уторак 23. јануара по други пут: „Дон Цезар од Базана“. Драма у 5 чина. — У четвртак 25. јануара: „Ловудска сиротица“. Драма у 4 чина — У суботу 27. јан. први пут: „Последња воља“. Шалива игра у 3 чина, од Косте Ристића. — У недељу 28. јануара: „Звоначар богородичине цркве“. Драма у 5 чина. — У уторак 30. јануара: „Сађурица и шубара“. Позоришна игра у 4 чина, с певањем, од Илије Округића Сремца. — Замена: „Ултимо“, „Париски колотер“, „Доктор Робин“, „Максим Црнојевић“.

Издаје управа српског народног позоришта

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

6. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 3.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 4. ЈАНУАРА 1879.

Први пут:

ВЕСЕЛИ ДВОРИ.

Шаљива игра у 3 чина, написали француски Сарду и Хенекен, за српску позорницу пре-
радио Бранко М. Јовановић.

О С О Б Е:

| | |
|--|----------------|
| Лука Загорица, богаташ | Рајковић. |
| Савка, жена му | Ј. Поповићева. |
| Цвета, њихова кћи | М. Рајковићка. |
| Ката, њена собарица | Љ. Зорићева. |
| Милутин Спасић, живописац | Ружић. |
| Иван Костић, његов друг | Лукић. |
| Смиљанић, чиновник | Јовановић. |
| Бабић, професор, археолог | Марковић. |
| Ћира, кочијаш } код Загорице | Рајчевић. |
| Спира, баштован } | Ћирић. |
| Срета, слуга милутинов | Добриновић. |
| Стана, стара служитељка | Б. Хаџићева. |
| Истражни судица | Поповић. |

Гости, слуге. — Збива се у кући загоричиној.

У суботу 6. јануара: „Стари бака и његов син хусар.“ Позоришна игра у 3 чина,
с певањем, од Ј. Сигетија, за српску позорницу прерадили Ј. Ђорђевић и Л. Илић.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први део своје претплате изволели испла-
тити у трговини браће М. Поповића.

Отвара се претплата на тридесет и шест позоришних представа. Претплату купи агенат позоришни
Светозар Крестић, и г. К. Јовановић и Ђ. М. Поповић, који су из љубави према народном позоришту
примили се скупљања претплате.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после по-
дне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.